

N

Nowe technologie
—Nowa sprawiedliwość

—N

E-ROZPRAWY W POLSKICH SĄDACH

Jak pandemia COVID-19 wpłynęła
na pracę polskich sądów?

Krzysztof Jarzmus, Marcin Szwed
Warszawa, marzec 2021

E-ROZPRAWY W POLSKICH SĄDACH

Prowadzenie postępowań sądowych w tzw. „trybie zdalnym” upowszechnia się stopniowo stosownie do zaawansowania technologicznego danego kraju. Ostatnio rozwija się szybciej w związku z staraniami o ograniczenie bezpośrednich kontaktów w związku z zagrożeniami wynikającymi z pandemii COVID-19. Możliwość stosowania trybu zdalnego wywołuje spore poruszenie w środowisku prawniczym – zarówno wśród praktyków, jak i akademików, ale również stron postępowań. Wzbudziła ona również duże zainteresowanie szerszej opinii publicznej i komentatorów. „E-rozprawy” prezentują duży potencjał m.in. w obszarze usprawnienia postępowań sądowych oraz ułatwienia jednostkom dostępu do sądów – w szczególności wobec aktualnych, ekstraordynaryjnych okoliczności epidemiologicznych. Jednakże w konsekwencji, cyfryzacja polskiego wymiaru sprawiedliwości, z którą zwlekano od lat, przeprowadzana jest obecnie naprędce w wyjątkowo trudnych warunkach. Z tego powodu Helsińska Fundacja Praw Człowieka zdecydowała się wykonać pogłębioną analizę praktyki polskich sądów w zakresie posiedzeń i rozpraw przeprowadzanych w trybie zdalnym, której efekty prezentujemy poniżej.

Metodologia badania

Podstawę do sformułowania zaprezentowanych poniżej wniosków stanowiły odpowiedzi na ankiety przesłane w trybie wniosku o dostęp do informacji publicznej do:

- wszystkich sądów apelacyjnych (11)
- wszystkich sądów okręgowych (45)
- wybranych sądów rejonowych w Łodzi i Warszawie (9).

Pytania skierowane do sądów dotyczyły:

- liczby spraw rozpatrzonych w trybie zdalnym;
- liczby posiedzeń oraz rozpraw przeprowadzonych w trybie zdalnym;
- liczby posiedzeń w sprawie tymczasowego aresztowania przeprowadzonych w trybie zdalnym;
- narzędzi, których sądy używają do przeprowadzania posiedzeń lub rozpraw w trybie zdalnym (platformy, programy, liczba sal wyposażonych w odpowiedni sprzęt);
- jawności posiedzeń/rozpraw przeprowadzanych w trybie zdalnym;
- ewentualnych skarg oraz problemów technicznych związanych z przeprowadzaniem rozpraw lub posiedzeń w trybie zdalnym;

- przeszkolenia sędziów oraz pracowników sądowych przygotowujących do zagwarantowania odpowiedniego przebiegu rozpraw lub posiedzeń przeprowadzanych w trybie zdalnym.

Fundacja otrzymała odpowiedzi od wszystkich – tj. łącznie od 65 – ankietowanych sądów. Dotyczyły one okresu pomiędzy **dniem 31 marca 2020 r., a dniem udzielenia odpowiedzi przez dany sąd – dla zdecydowanej większości z nich przypadła on na grudzień 2020 r.** Poniżej prezentujemy najważniejsze wnioski płynące z analizy danych udostępnionych Fundacji wraz z podziałem na podstawowe zidentyfikowane problemy. Dla pełnego zrozumienia problematyki przedstawionej w niniejszym opracowaniu należy zapoznać się z nim łącznie z lekturą równoległe opublikowanej tabeli zawierającej kompletne dane, na których oparta została analiza.

Liczba przeprowadzonych rozpraw zdalnych

- Między sądami w badanym okresie występowała znacząca różnica w liczbie spraw rozpatrywanych w trybie zdalnym.

Przykładowo Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieście rozpatrzył w ten sposób 69 spraw¹, Sąd Rejonowy dla Warszawy – Żoliborza 15 spraw², a Sąd Rejonowy dla Warszawy – Pragi Południe żadnej³. Tak duże zróżnicowanie zachodzi więc pomiędzy sądami nie tylko tego samego stopnia, ale również działającymi w tym samym mieście (Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie⁴ rozpatrzył w omawianym trybie 431 sprawy, ale ze względu na specyfikę tego sądu został on wyłączony z powyższego porównania). Podobne różnice występowały pomiędzy hierarchicznie równymi sądami również na szczeblu apelacyjnym oraz okręgowym. Celnie obrazuje to fakt rozpatrzenia w trybie zdalnym 2 spraw przez Sąd Okręgowy w Ostrołęce⁵ czy 22 spraw przez Sąd Okręgowy w Radomiu⁶ bądź 39 przez Sąd Okręgowy w Przemyślu⁷, w porównaniu z 669 sprawami rozpatrzonymi przez Sąd Okręgowy w Słupsku⁸, 836 (764 do końca 2020 r.) przez Sąd Okręgowy w Krośnie⁹ czy 1830 sprawami przeprowadzonymi zdalnie przez Sąd Okręgowy w Katowicach¹⁰. Analogicznie należy zwrócić uwagę na dysproporcję pomiędzy liczbami wskazanymi w tym zakresie przez sądy apelacyjne takie jak np. Sąd Apelacyjny w Lublinie¹¹ czy Sąd Apelacyjny w Łodzi¹² – odpowiednio jedna i sześć spraw (cztery do końca 2020 r.), a tymi podanymi przez Sąd Apelacyjny w Warszawie – 242 sprawy¹³

1 Odpowiedź z dnia 21 grudnia 2020 r.
 2 Odpowiedź z dnia 17 grudnia 2020 r.
 3 Odpowiedź z dnia 17 grudnia 2020 r.
 4 Odpowiedź z dnia 20 stycznia 2021 r.
 5 Odpowiedź z dnia 15 grudnia 2020 r.
 6 Odpowiedź z dnia 16 grudnia 2020 r.
 7 Odpowiedź z dnia 22 grudnia 2020 r.
 8 Odpowiedź z dnia 21 grudnia 2020 r.
 9 Odpowiedź z dnia 29 stycznia 2021 r.
 10 Odpowiedź z dnia 21 grudnia 2020 r.
 11 Odpowiedź z dnia 5 lutego 2021 r. – dane do dnia 21 grudnia 2020 r.
 12 Odpowiedź z dnia 8 lutego 2021 r.
 13 Odpowiedź z dnia 21 stycznia 2021 r. – dane do dnia 17 grudnia 2020 r.

czy Sąd Apelacyjny w Szczecinie – 63 sprawy¹⁴.

- Zdecydowanie najchętniej z trybu zdalnego korzystają wydziały penitencjarne (sądy okręgowe). W skrajnym przypadku Wydział Penitencjarny Sądu Okręgowego w Świdnicy rozpoznał w ten sposób 1075 spraw (na 1090 rozpatrzonych przez cały sąd łącznie)¹⁵. Wysokie wyniki można zaobserwować również wśród innych wydziałów penitencjarnych sądów okręgowych – np. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy – 2247 spraw (do końca 2020 r. liczba ta wynosiła 1995 spraw)¹⁶, Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim – 968 spraw¹⁷.
- W pozostałym zakresie wskazanego trybu używają (w dużo mniejszym stopniu) przede wszystkim wydziały cywilne, gospodarcze oraz pracy i ubezpieczeń społecznych. Postępując się tymi samymi przykładami co powyżej, tj. Sądu Okręgowego w Bydgoszczy oraz Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim – w tym pierwszym Wydział Cywilny rozpatrzył zdalnie 30 spraw, a Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oraz Wydział Gospodarczy po 15 spraw, natomiast w drugim I Wydział Cywilny rozpatrzył 116 spraw.
- Wydziały karne wykorzystują tryb zdalny co do zasady w stopniu marginalnym – przykładowo Sąd Apelacyjny w Warszawie rozpatrzył w ten sposób 113 spraw cywilnych oraz 128 spraw gospodarczych, ale tylko jedną sprawę karną.
- Pozytywnie należy natomiast ocenić fakt, że tylko dwa z badanych sądów – Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie i Sąd Rejonowy dla Warszawy – Pragi Północ¹⁸ w Warszawie przeprowadziły zdalnie posiedzenie (po jednym) w sprawie stosowania tymczasowego aresztowania. HFPC już w toku procesu legislacyjnego zgłaszała poważne zastrzeżenia wobec regulacji pozwalającej na tymczasowe aresztowanie jednostki, która nie stanęła przed sądem¹⁹.

Techniczne przygotowanie sądów do przeprowadzania posiedzeń lub rozpraw w trybie zdalnym

- Odkładana latami cyfryzacja polskiego wymiaru sprawiedliwości, wraz z przyjęciem odpowiedniej legislacji, skutkowałą m.in. chaotycznością i niejednorodnością wewnętrznych rozwiązań implementowanych naprędce przez sądy w obliczu pandemii COVID-19. Problem ten objawił się m.in. w kwestii przyjmowania pism procesowych²⁰ oraz w przypadku technicznych aspektów korzystania z trybu zdalnego.

14 Odpowiedź z dnia 4 stycznia 2021 r.

15 Odpowiedź z dnia 22 grudnia 2020 r.

16 Odpowiedź z dnia 10 lutego 2021 r.

17 Odpowiedź z dnia 4 stycznia 2021 r.

18 Odpowiedź z dnia 18 lutego 2021 r.

19 <https://www.hfhr.pl/zdalne-posiedzenia-w-przedmiocie-zastosowania-tymczasowego-aresztowania-sprzeczne-z-konwencja-zastrzezenia-hfpc-do-ustawy-o-doplatach-do-oprocentowania-kredytow-bankowych/> (dostęp: 17.02.2021 r.); zob. również wyrok ETPCz z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie *Medvedyev i inni p. Francji*, nr skargi 3394/03.

20 Raporty Fundacji w tym zakresie dostępne są pod adresem: <https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2020/04/Dostep-do-sadu-w-dobie-pandemii2-FIN.pdf>; <https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2020/04/Dost%C4%99p-do-s%C4%85du-w-dobie-pandemii-16-04.pdf> (dostęp: 3.02.2021 r.)

- Pomędzy sądami występowało znaczące zróżnicowane pod kątem oprogramowań wykorzystywanych przez sądy w celu przeprowadzenia posiedzeń oraz rozpraw w trybie zdalnym. Z otrzymanych odpowiedzi wynika, iż decydującym kryterium były przesłanki pragmatyczne; o znacznej dowolności w tym zakresie świadczy m.in. fakt, iż w sądach korzystających z więcej niż jednej platformy, jej wybór zależał wyłącznie od preferencji danego sędziego (wskazywano np., że niektórzy sędziowie wolą korzystać z platformy MS Teams).
- W końcówce 2020 r. zaobserwować można było coraz częstsze wykorzystywanie przez sądy aplikacji Jitsi Meet, z której korzystają niemal wszystkie sądy apelacyjne (wyłącznie Sąd Apelacyjny we Wrocławiu²¹ w swojej odpowiedzi wskazał autorskie programy/platformy vc.wroclaw.sa.gov.pl, konferencje.wroclaw.sa.gov.pl oraz e-konf.wroclaw.sa.gov.pl) oraz 33 sądy okręgowe. Obok niej największą popularnością cieszy się platforma Avaya Scopia używana przez sześć sądów apelacyjnych oraz 33 sądy okręgowe. Oprócz powyższych sądy korzystają również z platformy MS Teams (dwa sądy apelacyjne oraz 11 sądów okręgowych), Cisco Webex (dziewięć sądów okręgowych), Skype (trzy sądy okręgowe) oraz ZOOM (Sąd Okręgowy w Legnicy)²².

Jawność zdalnych rozpraw

- Analiza danych dotyczących uczestnictwa publiczności w zdalnych rozprawach prowadzi do stwierdzenia braku spójnych i skoordynowanych działań również i w tym obszarze.
- Do najczęstszych rozwiązań należy przesyłanie zainteresowanej osobie linku do „e-rozprawy” bądź po prostu umożliwienie osobistego stawiennictwa na sali rozpraw (wyłącznie bądź zamiennie ze zdalnym obserwowaniem rozprawy przeprowadzanej we wskazanym trybie).
- Z rozwiązania pośredniego, używanego również przez Sąd Najwyższy²³ – tj. udział publiczności poprzez obserwowanie transmisji zdalnej rozprawy w innej sali sądu – korzystają m.in. Sąd Apelacyjny w Warszawie, Sąd Apelacyjny w Katowicach²⁴ oraz Sąd Rejonowy dla Warszawy – Woli w Warszawie²⁵.
- Należy zauważyć, iż wiele z sądów wskazywało na brak zainteresowanych obserwowaniem rozprawy przeprowadzonej w trybie zdalnym. Duża część sądów wskazywała też jedynie na istnienie takiej możliwości bez wskazania dalszych szczegółów bądź danych statystycznych, co uniemożliwiło bardziej szczegółowe przestudiowanie rozwiązań wykorzystywanych przez sądy.

21 Odpowiedź z dnia 29 stycznia 2021 r.

22 Odpowiedź z dnia 22 lutego 2021 r.

23 Zob. § 4 Zarządzenia Nr 130/2020 Pierwszego Prezesa SN z dnia 12 listopada 2020 r. w sprawie określenia sposobu przeprowadzania przed Sądem Najwyższym rozpraw lub posiedzeń jawnych w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, http://www.sn.pl/informacjepraktyczne/SiteAssets/SitePages/Organizacja_w_SN_SARS_CoV_21_v1/Zarz_PP_SN_130_2020_Covid.pdf (ostatni dostęp: 2 marca 2021 r.).

24 Odpowiedź z dnia 21 grudnia 2020 r.

25 Odpowiedź z dnia 21 grudnia 2020 r.

- Najbardziej niepokojącą obserwacją poczynioną na podstawie otrzymanych odpowiedzi jest ta, że aż **12 sądów okręgowych** oraz **dwa spośród ankietowanych sądów rejonowych** zgłosiły brak możliwości uczestniczenia publiczności w rozprawach przeprowadzanych w trybie zdalnym²⁶. Nie podejmując żadnych kroków w tym zakresie zdają się one zupełnie ignorować wymóg jawności postępowania wynikający z obowiązujących przepisów ogólnych (Sąd Okręgowy w Koninie²⁷ w swojej odpowiedzi wskazał nawet, że do tej pory zdalne rozprawy odbywały się bez udziału publiczności ze względu na brak regulacji w tym zakresie). Przytaczane zjawisko należy uznać za szczególnie niebezpieczne, jako że jawność postępowania sądowego, mająca swe źródło w Konstytucji RP, stanowi dodatkową gwarancję bezstronności sądu²⁸.
- Niektóre sądy, jak np. Sąd Okręgowy w Gdańsku²⁹, zauważają obowiązujące w tym zakresie regulacje procedury cywilnej oraz karnej, ale uzależniają możliwość obecności publiczności (poprzez osobiste stawiennictwo) podczas zdalnej rozprawy od decyzji sędziego referenta, ze względu na zagrożenia związane z pandemią COVID-19.
- W przypadku dwóch sądów doszło do podania sprzecznych informacji przez wydziały sądu. W przypadku Sądu Okręgowego w Krakowie³⁰ wydziały cywilne sądu stwierdziły, iż udział publiczności w zdalnych rozprawach jest możliwy, natomiast Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wskazał na brak takiej możliwości. Podobny dysonans wystąpił w informacjach podanych przez wydziały Sądu Okręgowego w Radomiu.

Skargi oraz problemy techniczne związane z przeprowadzaniem posiedzeń lub rozpraw w trybie zdalnym

- Z przestanych odpowiedzi wynika, że skargi związane ze stosowaniem przez sąd trybu zdalnego zdarzały się niezwykle rzadko.
- Wpłynęły one do jedynie czterech spośród ankietowanych sądów (do trzech sądów okręgowych oraz do jednego sądu rejonowego). Warto jednak odnotować skargę złożoną do Sądu Okręgowego w Rzeszowie³¹, gdzie w przypadku jednej rozprawy niemożliwe było równoczesne połączenie z dwoma różnymi zakładami karnymi wobec czego oskarżony z Zakładu Karnego w Rzeszowie został doprowadzony do sądu, gdy druga oskarżona uczestniczyła w rozprawie zdalnie z Zakładu Karnego w Lublinie, co w konsekwencji doprowadziło do zgłoszenia zarzutu nierównego traktowania oskarżonych, wobec którego

26 Sąd Rejonowy dla Warszawy – Mokotowa w Warszawie, Sąd Rejonowy dla Łodzi - Widzewa w Łodzi, Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze, Sąd Okręgowy w Białymstoku, Sąd Okręgowy w Bielsku – Białej, Sąd Okręgowy w Świdnicy, Sąd Okręgowy w Olsztynie, Sąd Okręgowy w Opolu, Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim, Sąd Okręgowy w Zamościu, Sąd Okręgowy w Poznaniu, Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Sąd Okręgowy w Koninie, Sąd Okręgowy w Legnicy.

27 Odpowiedź z dnia 21 grudnia 2020 r.

28 P. Tuleja [w:] P. Czarny, M. Florczak-Wątor, B. Naleziński, P. Radziejewicz, P. Tuleja, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019, art. 45.

29 Odpowiedź z dnia 16 lutego 2021 r.

30 Odpowiedź z dnia 22 grudnia 2020 r.

31 Odpowiedź z dnia 21 grudnia 2020 r.

zrezygnowano z prowadzenia rozprawy w trybie zdalnym. Z kolei Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi³² odnotował dwie skargi kwestionujące zasadność samej zdalnej formy rozprawy.

- Problemy techniczne uniemożliwiające przeprowadzenie rozprawy bądź posiedzenia zdarzały się już znacznie częściej – sądy okręgowe wskazały łącznie 59 takich przypadków, sądy apelacyjne dziewięć, a ankietowane sądy rejonowe jeden taki przypadek. Liczba ta jest stosunkowo mała w porównaniu z liczbą posiedzeń oraz rozpraw przeprowadzonych w trybie zdalnym. Należy jednak odnotować, iż niektóre sądy, jak np. Sąd Okręgowy w Rzeszowie wskazywały na częste występowanie tego typu problemów, nie wskazując jednak dokładnej liczby odroczonej bądź przerwanych rozpraw lub posiedzeń. W tym miejscu należy również odnotować obserwację poczynioną przez Sąd Okręgowy w Rzeszowie, jakoby w przypadku posiedzeń penitencjarnych, problemy techniczne uniemożliwiające ich przeprowadzenie występowały często po stronie zakładu karnego – zdaje się znajdować ona potwierdzenie w odpowiedziach innych sądów. Z drugiej strony, Sąd Okręgowy we Wrocławiu³³ (który do dnia 11 grudnia przeprowadził zdalnie 3243 posiedzenia penitencjarne) jest zdania, iż właśnie posiedzeniom penitencjarnym, przeprowadzanym gdy zapewnione jest połączenie internetowe z zakładem karnym, w zasadzie nie towarzyszą problemy techniczne. Ponadto, po raz kolejny, warto zwrócić uwagę na zróżnicowanie występujące pomiędzy sądami również i w tym obszarze.
- Na przykładzie sądów okręgowych można zauważyć, że w przypadku wielu z nich (taki stan faktyczny zadeklarowało 22 spośród sądów okręgowych) nie wystąpiła konieczność przerwania/odroczenia rozprawy, ale z drugiej strony w przypadku niektórych takie przypadki nie były odosobnione (np. Sąd Okręgowy w Gdańsku – „kilkanaście” przypadków; Sąd Okręgowy w Koszalinie – „bardzo często”³⁴; Sąd Okręgowy w Elblągu 10 przypadków³⁵; Sąd Okręgowy w Lublinie osiem rozpraw i 10 posiedzeń³⁶).

Sale wyposażone w sprzęt umożliwiający przeprowadzenie posiedzenia bądź rozprawy w trybie zdalnym

- Znaczące różnice pomiędzy sądami tego samego szczebla zaobserwować można również w zakresie liczby sal wyposażonych w sprzęt umożliwiających przeprowadzenie zdalnych rozpraw lub posiedzeń. Przykładowo Sąd Rejonowy dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie dysponuje 24 takimi salami, a Sąd Rejonowy dla Warszawy – Woli w Warszawie tylko jedną. Jeszcze większe dysproporcje można wskazać w przypadku sądów okręgowych – z jednej strony 107 sal, którymi dysponuje Sąd Okręgowy w Warszawie³⁷ czy 58 sal w Sądzie

32 Odpowiedź z dnia 16 grudnia 2020 r.

33 Odpowiedź z dnia 18 grudnia 2020 r. wraz z uzupełnieniem z dnia 11 stycznia 2021 r.

34 Odpowiedź z dnia 27 stycznia 2021 r.

35 Odpowiedź z dnia 4 lutego 2021 r.

36 Odpowiedź z dnia 21 grudnia 2020 r.

37 Odpowiedź z dnia 18 grudnia 2020 r.

Okręgowym w Poznaniu³⁸, a z drugiej dwie sale w Sądzie Okręgowym w Płocku³⁹ czy trzy w Sądzie Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie⁴⁰.

- Problem niewystarczającej liczby odpowiednio wyposażonych sal niweluje jednak w pewnym stopniu możliwość korzystania z takich programów jak Avaya Scopia, Jitsi Meet czy MS Teams za pośrednictwem dowolnego komputera. W takich przypadkach pojawia się jednak problem rejestrowania danej „e-rozprawy” – zgodnie z informacjami udzielonymi przez sądy, rozprawy cywilne są zwykle rejestrowane za pośrednictwem e-protokołu, jednak nawet jeżeli ich przeprowadzenie jest możliwe np. za pośrednictwem przenośnego komputera i platformy MS Teams, to jeżeli sędzia nie będzie przebywał na sali wyposażonej w sprzęt do rejestrowania przebiegu rozprawy, nie zostanie ona nagrana. W konsekwencji może to potencjalnie doprowadzić do sytuacji, w której dwa postępowania będą toczyły się na podstawie tych samych regulacji proceduralnych, w podobnych sprawach, a tylko jedna z rozpraw będzie nagrywana.

Szkolenia dla sędziów oraz pracowników sądów z zakresu organizowania i prowadzenia posiedzeń lub rozpraw w trybie zdalnym

- W tym obszarze również należy stwierdzić brak jakichkolwiek skoordynowanych działań. Jeżeli już sędziowie lub pracownicy sądowi byli szkoleni w omawianym zakresie, to działania te miały zwykle charakter doraźny i przeprowadzane były wewnętrznie przez pracowników oddziałów informatycznych sądów.
- Aż 29 sądów okręgowych oraz cztery sądy apelacyjne w ogóle nie przeprowadziły odpowiednich szkoleń. Należy również zwrócić uwagę, iż Sąd Okręgowy w Sieradzu⁴¹ wskazał, że taka sytuacja ma miejsce pomimo poinformowania Ministerstwa Sprawiedliwości przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w Łodzi o zapotrzebowaniu szkoleniowym w tym zakresie dla sędziów i protokolantów.
- Godne odnotowania jest rozwiązanie wprowadzone w Sądzie Rejonowym dla Warszawy – Pragi Północ w Warszawie, gdzie powołany został specjalny zespół prowadzący szkolenia dla pracowników sądu w zakresie obsługi posiedzeń i rozpraw przeprowadzanych w trybie zdalnym.

Podsumowanie

Analiza danych uzyskanych przez Fundację w trybie dostępu do informacji publicznej wskazuje na brak jednolitego podejścia do kwestii prowadzenia rozpraw lub posiedzeń w trybie zdalnym. W konsekwencji prowadzi to do bardzo znaczących

38 Odpowiedź z dnia 29 grudnia 2020 r.

39 Odpowiedź z dnia 21 grudnia 2020 r.

40 Odpowiedź z dnia 8 stycznia 2021 r.

41 Odpowiedź z dnia 18 grudnia 2021 r.

różnic występujących pomiędzy sądami w wielu obszarach. W opinii HFPC, tak poważne różnice są niebezpieczne z punktu widzenia prawa jednostki do sądu, które wytyka zarówno z Konstytucji RP⁴², jak i ratyfikowanych przez Polskę umów międzynarodowych⁴³, ale również dla fundamentalnej spójności w funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości. Szczególny niepokój budzą przypadki niezagwarantowania jawności postępowań, a także przeszkody natury technicznej, które w przypadku niektórych sądów stanowią częsty problem, gdy w innych w ogóle on nie występuje. Te ostatnie mogą tłumaczyć różnice w dostępności do odpowiedniego sprzętu oraz kompetencjach cyfrowych sędziów oraz pracowników sądu. Trudności tego typu mogłyby zostać rozwiązane, gdyby cyfryzacja postępowań sądowych była połączona z regularnymi szkoleniami dla tych osób – niestety, jak wykazano powyżej, również i w tym zakresie brak jakichkolwiek spójnych, zsynchronizowanych działań. W konsekwencji prowadzi to do sytuacji, w której w lwiej części ankietowanych sądów nie zostały przeprowadzone odpowiednie szkolenia, co najwyżej ograniczono się do przekazania instrukcji dotyczących omawianej problematyki.

Cyfryzacja postępowań sądowych nie może przebiegać wyłącznie na płaszczyźnie legislacyjnej. Musi być ona połączona z działaniami w sferze praktycznej (m.in. zapewnienie odpowiedniego sprzętu i szkoleń). Choć i w tym pierwszym aspekcie mankamenty występujące w praktyce dowodzą konieczności implementacji szczegółowych regulacji normujących zasady przeprowadzania rozpraw bądź posiedzeń w trybie zdalnym, zamiast ograniczania się wyłącznie do wprowadzania przepisów umożliwiających samo ich przeprowadzenie. W przeciwnym razie pełne wykorzystanie potencjału tak niezwykle przydatnego narzędzia jakim są „e-rozprawy” okaże się niemożliwe.

42 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.), art. 45.

43 Zob. np.: Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.), art. 6.

Projekt **Nowe Technologie – Nowa Sprawiedliwość**,
jest realizowany przez Helsińską Fundację Praw Człowieka
oraz kancelarię prawną Clifford Chance.

W dzisiejszych czasach nowe technologie są obecne w niemal każdej sferze życia – nabierają również coraz większego znaczenia dla współczesnego wymiaru sprawiedliwości. Celem projektu jest zbadanie, w jakim stopniu są one już obecne w tym obszarze w Polsce i na świecie, a także zdiagnozowanie związanych z nimi głównych zagrożeń oraz budzących największą nadzieję rozwiązań. Postępująca cyfryzacja wymiaru sprawiedliwości oraz modernizacja systemu prawnego jest nieunikniona, jeżeli ma on nadążyć za duchem czasu. Dlatego, też prace podejmowane przez Helsińską Fundację Praw Człowieka oraz kancelarię prawną Clifford Chance mają prowadzić do identyfikacji rozwiązań usprawniających wymiar sprawiedliwości w sposób, który nie tylko nie ogranicza praw i wolności jednostki, a wręcz ułatwia im korzystanie ze swoich uprawnień.